

Andrakammarvalen.

Andrakammarvalen 1920 kännetecknades framför allt av de borgerliga partiernas skärpta frontställning mot socialdemokratin. Tillsättandet av socialiseringsnämnden och kommittén för industriell demokrati samt de deklARATIONER, som vid detta tillfälle gjordes av den socialdemokratiska regeringen, hade till följd att socialiseringsfrågan blev valrörelsens centrala spörsmål. Mot socialiseringen — detta lösenord skapade under valrörelsen en i det stycket obruten borgerlig front mot socialdemokratin.

Detta förhållande återspeglades däruti, att under valet ej förekom en enda valkrets där socialdemokratin och liberalerna hade gemensam partibeteckning. Ännu 1917 förekom 5 sådana gemensamma partibeteckningar. Det allt starkare framträdande borgerliga samarbetet mot vårt parti tog sig uttryck genom att höger och liberaler i 6 valkretsar kommo överens om gemensamma partibeteckningar, något som vid de närmast föregående valen varit fullständigt uteslutet.

Med det vänstersocialistiska partiets fortgående utveckling mot den rena bolsjevismen skärptes vårt partis motsatsställning även åt detta håll. Under det att vid 1917 års val förekom 39 valkretsar med gemensam partibeteckning mellan socialdemokrater och vänstersocialister var antalet sådana partibeteckningar 1920 endast 16.

Valarbetet bedrevs med all önskvärd kraft, men trots alla ansträngningar från partiet och partidistriktet kunde ej den slöhet, som fanns inom arbetareklassen, drivas på flykten.

Sedan partiexpeditionen rådgjort med partidistriktets ledningar beslöts att inskränka flygbladens antal till ett, nämligen statsminister Brantings yttrande till statsrådsprotokollet vid tillsättandet av socialiseringsnämnden och kommittén för industriell demokrati. Detta trycktes i 500,000 ex. I samma upplaga utgick nedanstående valmanifest:

Till Sveriges arbetande folk!

Då Sverges folk nu åter går till val för att avgöra, vilkens kurs den närmaste politiska utvecklingen skall följa, torde en erinran om de senaste årens händelser ställa betydelsen av socialdemokratins politiska arbete i dess rätta ljus. En sådan återblick är ägnad att visa, hur socialdemokratins växande inflytande mäktigt påverkat utvecklingens gång.

Det är ingalunda ett överord att lagstiftningens förhållande till arbetareklassen på några år undergått en fullständig förvandling. För endast 10 år sedan utgjordes de dominerande politiska frågorna av förslag till lagstiftning om arbetsavtal och strejkförbud. Socialdemokratins huvudinsats måste då bestå i att slå tillbaka allehanda reaktionära projekt i syfte att klavbinda arbetareklassens rörelsefrihet. Men sedan den Lindmanska rösträttsreformen 1911 trätt i kraft, har socialdemokratins från negativa insatser kunnat övergå till positiva. Ingen förnuftig människa skall kunna bestrida, att mellan en riksdag, i vilken arbetarefientliga anslag med knapp nöd kunnat tillbakavisas, och en riksdag, som genomför en radikal lagstiftning om 8 timmars arbetsdag ligger en utveckling, som med en för några år sedan oanad snabbhet rört sig framåt. Den 10-årsperiod, under vilken denna enorma skillnad uppstått, utmärkes framför allt annat av socialdemokratins växande makt och inflytande. Efter 1911 började under socialdemokratins medverkan ett reformarbete, som med större eller mindre kraft fortsatts allt intill denna dag, endast avbrutet av det reaktionära återfallet 1914, som också gav oss de väldiga militärbördor, under vilka svenska folket sedan dess och intill 1919 dignat.

Socialdemokratins har icke varit den härskande parten vid detta reformarbete, men den har varit den starkast pådrivande kraften. Om icke socialdemokratins varit i stånd att utöva ett stort och betydande inflytande, då det gällt att lagstifta om ersättning för olycksfall i arbete, om skydd för yrkesfara, om all slags socialförsäkring, om skolväsendets utveckling m. m., så hade hela denna lagstiftning med all sannolikhet fått ett annat ur arbetareklassens synpunkt mindre tillfredsställande innehåll.

Först från år 1918 infaller dock den egentliga stora reformperioden i vårt land. Det socialistiska inflytandet växte genom valen 1917 i mycket hög grad, högern måste definitivt avstå från makten och en liberal-socialistisk regering bildades. Åren 1918, 1919 och 1920 bilda en verklig epok i svensk inrikes historia, det senare även i dess utrikespolitiska historia. 1918 genomfördes den stora rösträttsreformen, som ledde till en fullständig omändring av första kammaren, och som i det närmaste infört verklig jämlikhet i offentliga angelägenheter mellan alla svenska medborgare utan skillnad till stånd, inkomst, förmögenhet eller kön. 1919 blev åttatimmarsdagens år och 1920 kommunalskattereformens, bostadsfrågans och den minskade värnplikens år, samt året för inträdet i Nationernas förbund. Även om ingen av de reformer, som utmärkt dessa sista år, helt motsvarat de socialdemokratiska önskemålen, så gäller det dock om dem alla, att utan socialdemokratins energiska insatser, utan dess initiativ och starka påtryckningar så hade reformerna antingen uteblivit eller också hade de blivit långt mera beskurna än som i verkligheten blev fallet.

Socialdemokratins kan därför utan all slags självförhävelse med stolthet peka på sin insats i detta reformarbete såsom ett värtaligt vittnesbörd å ena sidan om den oskattbara fördelen för arbetareklassen att i riksdagen hava en stor och inflytelserik representation och å den andra om socialdemokratins både vilja och förmåga att utnyttja varje chance till arbetareklassens bästa. Det vore en svår orättvisa att förebrå socialdemokratins att dess förmåga icke

räckt till att genomföra reformerna i det skick, som partiet velat. Ty även om detta visade sig vara fallet särskilt i fråga om kommunalskattereformen och i bostadsfrågan, så utgöra dock just dessa liksom den väsentliga minskningen av värnpliktstiden de mest slående exemplen på socialdemokratins goda vilja att lösa frågorna i överensstämmelse med folkflertalets intressen. Är den goda viljan klart ådagalagd, så kommer det an på folkflertalet självt att sätta den nödvändiga makten bakom genom att sluta upp kring socialdemokratien vid de stundande valen.

* * *

Skall nu genom valen i höst socialdemokratins kraft att tillgodose de förut tillbakasattas intressen stäckas eller skall den ökas? Framför alla andra är det denna fråga valen skall besvara. De olika borgerliga partierna rusta sig, om man skall döma av deras tidningar, med större energi än någonsin för att söka slå tillbaka socialdemokratien. De kända efter den socialistiska regeringens tillsättning av socialiseringsnämnden och kommittéerna för industriell demokrati och trustkontroll sina ekonomiska privilegier hotade på ett allvarligare sätt än någonsin förr.

Socialdemokratien står på demokratins och den organiska utvecklingens fasta grund. Ingenting är ägnat att ställa de nuvarande förhållandena i skarpare blyxtbelysning än det faktum, att de båda partier, som förakta demokratien och av vilka det nya ärft det gamlas blinda kolartro på våldsmetodernas saliggörande kraft, nämligen högern å ena sidan och bolsjevikpartiet å den andra, synes vilja bojkotta de igångsatta utredningarna. Den gamla iakttagelsen, att ytterligheterna beröra varandra, hade aldrig kunnat få en mera slående illustration än bolsjevikpartiets bannlysningsbulla mot utredningarna, som kom samtidigt med den i högerns huvudorgan i Stockholm framförda förhoppningen att inga högermän skola åtaga sig ledamotskap i socialiseringsnämnden.

Högern, storkapitalismens politiska parti, är framför allt rädd att utredningarna skola leda till en kännbar vingklippning av de privata kapitalisternas makt över produktionen och av deras möjligheter till arbetsfri inkomst. I "det enskilda initiativets" namn manar den därför, i detta avseende understödd även av liberaler och jordbrukareorganisationer, alla de besittandes skaror till kamp. Särskilt söker högern skrämna bönder av alla slag till vakthållning kring kapitalismens privilegier, ehuru socialdemokratien många gånger uttryckligen förklarar att den icke tänker på att antasta den verkliga bondeegendomen. Vi våga med hänvisning till partiets jordprogram påstå, att socialdemokratien i högre grad än andra partier vill skapa en utveckling, som låter jordens brukare behålla och förfoga över frukterna av sitt arbete.

Bolsjevikerna, de själlösa eftersägarna till de ryska diktatorerna, äro rädda för utredningarna, emedan de frukta en på praktiska förslag uppbyggd planmässigt genomförd omdaning av samhället i sådana demokratiska former, att deras våldsteorier och diktatorspekulationer skulle kullkastas och blott främlä stå såsom de ihåliga fraser de äro. Av öm omsorg om de metoder, de lärt av Ryssland, låta de förleda sig till att sabotera det första allvarliga steget till en ny tingens ordning i vårt land. Socialdemokratien för ingen

bluffpolitik, den vill taga ansvaret endast för väl genomtänkta åtgärder i syfte att beskära och slutligen avskaffa privatkapitalisternas envælde inom industrin och deras möjligheter att tillskansa sig en lejonpart av den avkastning allas gemensamma insats i produktionen alstrar.

Vad socialdemokratien vill i socialiseringsfrågan kan i korthet sammanfattas på följande sätt. Produktionen skall försiktigt och planmässigt men målmedvetet omorganiseras i syfte att främja allmänt välstånd och ekonomisk rättfärdighet i samhället. Ledstjärnan vid denna organisation måste vara att alla möjligheter till produktionens ökning utnyttjas, ty endast därigenom kan allmänt välstånd åstadkommas, och att de kapitalistiska profitmöjligheterna inskränkas för att slutligen avskaffas, ty endast därigenom kan ekonomisk rättfärdighet skapas. I första hand gäller det då att åt samhället överlämna förfoganderätten över enskilda monopol och landets mera betydande naturrikedomar. Den som vill understödja genomförandet av detta program röstar vid valen med Sveriges socialdemokratiska arbetareparti.

I denna kamp mellan kapitalism och socialism är de egendomslösa skatternas ställning given. Industri- och lantarbetare hava det gemensamma klara intresset att främja kapitalismens fall och socialismens seger. De äro talrika nog för att med förenade krafter kunna ställa den behöfliga styrkan i andra kammaren bakom den socialdemokratiska regeringens hoppgivande arbete. Men många andra grupper i samhället hava samma intressen. Det är icke för mycket sagt att det stora flertalet av tjänstemän i enskild och offentlig tjänst, om de själva rätt förstode sina intressen, skulle sluta upprätt samma baner, och att de smärre jordbrukarna hava mycket att vinna men ingenting att förlora på detta programs genomförande. Om förståelsen härför i nämnda grupper led ännu ej är allmän hysa vi dock den fasta förtröstan att den snart nog skall slå igenom.

Icke i kamp mot utan i kamp tillsammans med arbetareklassen skola alla de samhällsgrupper, som icke äro direkt intressebundna till storkapitalismen, se sina önskemål realiserade.

Utom till socialiseringsfrågorna skola valmännen i höst taga ställning till en hel rad andra synnerligen betydelsefulla samhällsfrågor.

I militärfrågan ha endast de första stegen tagits till en mindre betungande tingens ordning än den förut härskande. Inskränkningen av övningstiden är endast ett provisorium, gällande medan lösningen av frågan om vårt försvarsväsendes fullständiga nyorganisation förberedes. Det gäller följaktligen att välja så, att militärbördan icke blir mera tryckande och betungande än medlemsskapet i Nationernas förbund oundgängligen förpliktar till. Det kan åtminstone sägas, att den som röstar socialdemokratiskt kan känna sig fullkomligt lugn för att inga onödiga militärutsvävningar skola med vårt partis medgivande äga rum.

Även kommunalskattefrågans läge efter den provisoriska lösningen vid senaste riksdagen är sådant, att en röst för socialdemokratien betyder en röst för en rationell och verkligt rättvis lösning av kommunalskatteproblemet. Redan nu kan det med bestämdhet sägas att på den landsbygd, där inga större bolag äro förlagda, en mera effektiv omflyttning av skattebördorna icke kommer att äga rum genom den provisoriska lösningen. Verkställda beräkningar ge uppenbart vid handen, att provisoriet på lands-

bygden är väl tillrättalagt för förmögna bönder, medan löntagarna bliva föga hjälpta och de små bönderna hårdast tryckta. Socialdemokratien anser visserligen att dess energiska strid för skattebördornas utjämning var grundorsaken till den förbättring, som provisoriet medför för industriörternas arbetarebefolkning och löntagare, men dess kamp gjorde det icke möjligt att gentemot det stora jordägareintresset i både det liberala partiet och inom högern kunna åstadkomma en effektiv utjämning för småbönderna och löntagarna på landsbygden. Därför måste kampen fortsättas efter de av socialdemokratien uppdragna linjerna.

Riksdagens beslut i bostadsfrågan vittnar också om att de krafter behöva förstärkas, som på detta oerhört viktiga område icke vilja låta det stanna vid halvmesyren. Utom nödvändigheten att i högre grad än hittills åstadkomma effektiv hjälp för bostadsnödens avskaffande gäller det att taga upp lantarbetarnas bostadsfråga, så att de skandalösa bostadsförhållanden, under vilka många tusentals lantarbetare lida, kunna på ett mera tillfredsställande sätt ordnas.

I kulturfrågorna är socialdemokratiens program klart. Mot de attacker, som nu från skilda håll riktas mot den av förre socialdemokratiska ecklesiastikministern företagna inskränkningen i kristendomsundervisningen i folkskolorna, måste ett energiskt motstånd resas.

På ingen punkt är man på borgerligt håll så angelägen att vränga socialdemokratiens strävanden som i jordfrågan. Syftet är uppenbart. Hela den borgerliga politiken skulle sammanstörta om den icke stöddes av en stor del av landsbygdens befolkning. Därför måste socialdemokratien utmålans som böndernas fiender. Hur falskt detta är framgår både av socialdemokratiens politik och av dess jordprogram. I överensstämmelse med hela sin grundsyn på samhällets förhållanden känner sig socialdemokratien såsom de betryckta folklagrens målsman. Därför är det självklart att socialdemokratien bevakar lantarbetarnas och de små böndernas intressen gentemot både kapitalismen och godsägarna. Lantarbetarnas föreningsrätt, deras strävan att förbättra sin ställning och att avskaka sig förtrycket från sina arbetsgivares sida har i socialdemokratien ett alltid pålitligt stöd. I den strid, som under 1920 års riksdag stor om arrendeavtalens förlängning ställde sig socialdemokraterna mangrant på arrendatorernas sida. Hur socialdemokratien vill bidra till jordfrågans lösning framgår i övrigt med full klarhet av följande programpunkter:

Tvångsköp av större jordegendomar i enskild ägo.

Vanhävdade egendomar indragas till samhället.

Fideikommissinstitutionen upphäves; samhället inlöser fideikommissen.

Statens jorddonationer återgå till samhället.

Styckning av samhällets jordegendomar endast om naturförhållandena göra stordrift olämplig.

Upplåtelse av samhällets större jordegendomar till enskilda sker under garantier för det allmännas och för jordbruksarbetarnas intressen.

Samhällets för småbruk avsedda jordegendomar upplätas till brukarna mot tryggad besittningsrätt.

Koncessionssystem, som lägger kontrollen över jordköp i samhällets hand, för i enskild ägo befintliga jordbruksföretag.

Torpare och arrendatorer å jord i enskild ägo skyddas genom arrendelagstiftning. Ersättning av jordägaren för nyodlingar och jordförbättringar.

Vid jordägares frånfälle inlöser staten, därest arvingarna så önska, egendomen i syfte att trygga deras möjlighet att bruka fädernejorden.

Hela landet omfattande vanhävdslag.

Egnahemsrörelsen lägges helt i samhällets hand.

Samhället ställer mot avgäld medel till förfogande åt egnahemstägaren för uppförande av åbyggnader.

På den sociala försäkringslagstiftningens område måste snarast möjligt arbetslöshetsförsäkring ordnas och pensionsförsäkringen verksamt förbättras.

* * *

Så står socialdemokratien alltjämt såsom den främsta kämpan för alla de befolkningsgrupper, som hotas av kapitalism och storgodsvälde. I den mån dess kraft växer, i den mån allt större och större lager av Sverges folk sluter upp kring socialdemokratien, i samma mån får den också kraft att genomföra de förändringar i samhällsbyggnaden, som äro nödvändiga för frihet och rätt åt alla.

Fram till valen!

Stärk socialdemokratins ställning!

Stockholm i juli 1920.

Socialdemokratiska partistyrelsens verkställande utskott.

Följande broschyrer utgavos från Tidens förlag: Möller: Socialiseringsproblemen och Bolsjevismen i svensk jordmån; Wigforss: Industriell demokrati; P. E. Sköld: Kommunalskattefrågan och Till jordbrukets folk och Olof Nilsson: Socialdemokratins jordprogram.

Valresultatet framgår av följande på den officiella statistiken grundade tabell: